

הגדה המוקדשת

לנשים מהמרות¹

מאת

אליה קארמונה²

המשחק, גיליון 3, שנה 4

י"ג בניסן תרע"ב

איסטנבול

(1912)

הגדה לדיקאל'ה

אלחאס ד'אמאס ג'וג'אל'ירחאס¹

פור

אליה קארמונה²

איל ג'וג'יטון, נומירו 3, אנויו 4

13 ניסן 5672

קונסטאנטינופלה

(1912)

¹ הרקע הפוליטי-חברתי של הגדה זו נסקר בהרחבה בפרק החמישי. במקום לחזור על מידע זה במקומות הרלוונטיים בפירוש הנלווה העדפתי לרוב להפנות את הקורא לסעיפים המתאימים בגוף הפרק. עם זאת, כשהיה נראה לי שהוספת הערת שוליים קצרה וקולעת לנוסח ההגדה תועיל יותר מהפניה לגוף הפרק, לא נמנעתי מלעשות זאת.

² לפרטים על חייו של אליה קארמונה – מייסדו, מנהלו ועורכו הראשי של העיתון איל ג'וג'יטון ראו פרק חמישי, פסקת המבוא והפניות ביבליוגרפיות שם.

א

קדש: ³ קואנרו אמאנסי, טומארה לה גצאייה ⁴ לאס
גאליג'אס ⁵ אין לה מאנו אי אימפיסארה אה קומציד'אכ.
קדש: ³ בעלות השחר תיקח הגבאית ערדליים ביד
ותתחיל להזמין.

ב

ורחץ: ⁶ סי לאצ'אראן לה קארה אי נו סי אינצ'אגאראן.
פורק? פור נו טאד'אראר אלה באנקיטה. ⁷
ורחץ: ⁶ תרחצנה את פניהן ולא תנגבנה אותן. וכל כך
למה? כדי שלא לאחר למסיבה.

ג

כרפס: ⁸ טומאראן און מיגיטיקו ⁹ אי לו גואד'אראן אין
לה אלדיקירה אי דיכאן:
כרפס: ⁸ תיקחנה מטבע זהב אחד ותשמרנה אותו
בכיס ותאמרנה:

כיניג'ו איל קי מוס קריאו באקארה, ¹⁰ פוקיר אי
טריניטה אי אונו. ¹¹
ברוך אשר ברא לנו בקרה, ¹⁰ פוקר
ו"שלושים ואחד". ¹¹

ד

יחץ: ¹² טומאראן טריס קאצ'אליקוס קי איסטין
ג'וסטוס, איל די אינמדייוו לו אראן מידייוו פור מידייוו:
איל מידייוו פארה אימפיסאר אה ג'אגאכ, אי איל אוטרו
מידייוו לו גואד'אראן אין לה אלדיקירה פארה אורכה די
דיצ'ריס.
יחץ: ¹² תחלקנה את ההון לשלושה חלקים שווים, את
החלק האמצעי תחלקנה לשניים: מחצית אחת
לתחילת המשחק והמחצית השנייה תשמרנה בכיס
עבור שעת תשלום חובות.

³ בדומה לבעל ההגדה הצרובה גם בעל הגדת המהמרות בחר לכלול ביצירתו גם את קטעי ההנחיה המופיעים בתרגום המסורתי של ההגדה של פסח ללאדינו ולהסב אותם על נושא הגדתו (הלא הוא קריקטורייזציה של החיים החברתיים של נשים יהודיות ספרדיות). כשקטעי הנחיה אלה אינם מלווים בטקסט כלשהו (כמו בפסקה הזאת או בפסקה שלאחריה) החשבתי אותם כקטעי פרודיה עצמאיים ומספרתי אותם בנפרד. אולם כשקטע הנחיה מורה על אמירת טקסט כלשהו וטקסט זה מופיע מיד אחריו (כמו, למשל, בפסקה ג להלן) החשבתי אותם כיחידה הגיונית אחת ומספרתי אותם כפסקה אחת בלבד. פסקה זו מבוססת על קטע הנחיה (המכונה במסורת הליטורגית היהודית "קדש") המורה על אמירת הקידוש.

⁴ מעברית: גבאי, בתוספת המורפמה הספרדית-יהודית ליצירת צורת נקבה: -ה.

⁵ מצרפתית: galoche – ערדל (השוו תורכית-עות'מאנית galos), בתוספת הסיומת הספרדית-יהודית לרבים -יס.
⁶ פסקה זו מבוססת על קטע הנחיה (המכונה במסורת הליטורגית היהודית "ורחץ") המורה על נטילת ידיים הראשונה בליל הסדר, הנעשית ללא ברכה.

⁷ מצרפתית: banquet – מסיבה, משתה.

⁸ פסקה זו מבוססת על קטע ההנחיה (המכונה במסורת הליטורגית היהודית "כרפס") המורה על אכילת כרפס וברכתה.

⁹ מתורכית-עות'מאנית: mecedi – מטבע עות'מאני מתקופת הסולטן עבד-אל מג'יד, תחילה עשוי היה כסף ולאחר מכן גם מזהב; כאן בתוספת סיומת ההקטנה הספרדית-יהודית -יקו.

¹⁰ מצרפתית: baccara או מאיטלקית: baccarà (השוו תורכית-עות'מאנית: bakara) – שם של משחק קלפים.

¹¹ שם של משחק קלפים (ראו הערה 17 להלן).

¹² פסקה זו מבוססת על קטע ההנחיה (המכונה במסורת הליטורגית היהודית "יחץ") המורה על חציית המצה האמצעית.

ה

מגיד: 13 מיטיבלאן מאנטיל אין לה מיזה אי אימפיסאלראן אה גינאלר. תפרוסנה מפה מעל השולחן ותתחלנה במשחק.

ו

איסטי¹⁴ איל מאל קי נו ז'ה טיניר איסקאלפאלסיון, קי קאז'אן נואיסטרלס מוז'יריס גיגאל'ירלס אין טוד'אס לאס קאלזאס. טוד'ו איל קי טייני לעת פינסי אי גיזוגי. טוד'ו איל קי לי פאלס קון לה מוז'יר קי זוש'קי די קומאלדארלה. איסטי אניו סי אים אנסי, אה איל אניו איל ז'ינין מאלס ניגרו קי אנסי. איסטי אניו אנסי איסקפיראלנדו אין לה פוארטטה קון לה פאלאמ'ידה¹⁵ אין לה מאלו, אה איל אניו איל ז'ינין סירימוס אוב'ליגאלדוס די איספ'יראר קון לאס קריאטוראלס אין לוס זראסוס.

זוהי¹⁴ רעה שלא תהיה ממנה ישועה, שנגרמה בידי נשותינו המהמרות בכל בית ובית. כל מי שיש לו דעת יחשוב וישפוט. כל מי שבזאת קורה לו עם אשתו יחפש דרך לשלוט בה. אם השנה זה כך, בשנה הבאה גרוע מכך. השנה מחכים עם פלמידה¹⁵ בידיים, בשנה הבאה נחכה עם הילדים בזרועות.

ז

קואנטו פואי דימוד'אלדו¹⁶ איל אניו איל איסטי מאלס קי טוד'וס לוס אננייס? קי אין טוד'וס לוס אנניוס גיגאל'אן אוטו זיר¹⁷ לאס ריקאלס – אי איל אניו איל איסטי לאס פרוב'יס. קי אין טוד'וס לוס אנניוס גיגאל'אן 31 לאס איזנאלפ'אלס¹⁸ – אי איל אניו איל איסטי לאס אזיד'יראלס די לאנטילה.¹⁹ קי אין טוד'וס לוס אנניוס גיגאל'אן סולו אסטטה לה טאל'ירי – אי איל אניו איל איסטי אסטטה מידייה נוג'י. קי אין טוד'וס לוס אנניוס גיגאל'אן סולו אינטרי סימאלה – אי איל אניו איל איסטי גיגאל'אן אי אין זבת פור מודה נואי'בה.

מה נשתנתה¹⁶ השנה הזאת מכל השנים? שבכל השנים שיחקו "שלושים ואחד" העשירות, והשנה הזאת העניות. שבכל השנים שיחקו "שלושים ואחד" הנשים הזעיר-בורגניות, והשנה הזאת העובדות בתחרה. שבכל השנים שיחקו רק עד הערב, והשנה הזאת עד חצות הלילה. שבכל השנים שיחקו רק במשך השבוע, והשנה הזאת גם בשבת, בשל אפנה חדשה.

ח

סיירז'וס פ'ואיומוס²⁰ אלה מאלדלס אין פאלאד'אלס, אי אגורה מוס פאריסייו קי איל קריאלדור מוס איסקאלפו קון סוסייטאלס די לאלמאלס אי קון מוז'יריס אינסטרואלד'אלס. אי סי נו מוס איסקאלפאלן לוס קי

עבדים היינו²⁰ לגברות בעבר, ועכשיו נדמה היה לנו שהבורא הציל אותנו באמצעות עמותות של גברות ובאמצעות נשים

¹³ פסקה זו מבוססת על קטע ההנחיה (המכונה במסורת הליטורגית היהודית "מגיד") המורה על תחילת קריאת ההגדה.

¹⁴ פסקה זו מבוססת על פסקת הפתיחה של ההגדה של פסח, "הא לחמא עניא".

¹⁵ סוג של דג. השוו תורכית-עות'מאנית palamut, יוונית Βαλαμνηδ and באנגלית pelamyd.

¹⁶ פסקה זו מבוססת על פסקת "מה נשתנה" בהגדה של פסח.

¹⁷ תורכית-עות'מאנית: otuz bir – שלושים ואחד, שם של משחק קלפים (ראו הערה 11 לעיל).

¹⁸ במקור כתוב איזנאלפ'אלסי, וטעות דפוס היא. מתורכית-עות'מאנית: esnaf – בעל מלאכה, גילדה, איגוד מקצועי,

בתוספת המורפמה הספרדית-יהודית ליצירת צורת הנקבה –ה.

¹⁹ צרפתית: dantela – תחרה.

²⁰ פסקה זו מבוססת על פסקת "עבדים היינו" בהגדה של פסח.

משבילות. ואם לא יצילנו משיש בידו מההימור הזה, עדיין אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים נהיה לגבירה זמן רב. ואפילו כולנו נצעק וכולנו נזעק מצווה עלינו להימנע מלהגיד דבר, וכל המרבה להרשות לאשתו ללכת למסיבות הרי זה משובת.

פואליין די איסטוי קומארבאזליק,²¹ אחינדה נוס אי נואיסטרום איז'וסי אי איז'וסי די נואיסטרום איז'וסי סוג'יפ'טאד'וס סירימוס אלה מאלדאמה מונג'ו טיימפו. אי סי אפילו טוד'וס נוס גריטאמוס, טוד'וס נוס איסקלאמאמוס, אינקומינדאנסה סוב'רי נוס פור נו פואלייר אב'לאר נאדיה – אי טוד'ו איל קי מוג'יגואה אה דיס'אר ג'וגאר אה סו מוז'יר אין לוס קומציטיס אים אלחצ'אד'ו.

ט

מעשה²² אקונטיסיוו אין ג'יבי²³ אברמאג'י²⁴ אי ג'יבי יוספג'י²⁵ אי ג'יבי מינטיס'אג'י²⁶ קי איסטאב'אן איספיראנדו אין לה קיוס'י²⁷ די סו קאזה אי סי איסטאב'אן דיזיספיראנדו קון לוס גריטוס די סוס איז'וס, טוד'ה אקיאה נוג'י – אסטטה קי ז'ינירון סוס ז'יז'נוס די אינפ'רינטי אי דיס'ירון אה איליוס: "נואיסטרום סיניוריס קומס'וס,²⁸ אליוו קי מיראר אה מימפו די אימפיסאר אה מיראר אה רימדייוו פארה איסטו".

מעשה²² אקונטיסיוו אין ג'יבי²³ אברמאג'י²⁴ אי ג'יבי יוספג'י²⁵ אי ג'יבי מינטיס'אג'י²⁶ קי איסטאב'אן איספיראנדו אין לה קיוס'י²⁷ די סו קאזה אי סי איסטאב'אן דיזיספיראנדו קון לוס גריטוס די סוס איז'וס, טוד'ה אקיאה נוג'י – אסטטה קי ז'ינירון סוס ז'יז'נוס די אינפ'רינטי אי דיס'ירון אה איליוס: "נואיסטרום סיניוריס קומס'וס,²⁸ אליוו קי מיראר אה מימפו די אימפיסאר אה מיראר אה רימדייוו פארה איסטו".

י

אמר²⁹ רבי ליאצ'ון³⁰ מהעיתון "המשחק":³¹ הרי אני כבן 40 שנה ולא זכיתי לראות מסיבת נשים ללא ריב, עד שדרשה גב' פורטונה: "למען תזכור גיגית הכבישה כל ימי חייך. ימי חייך – עם הקלפים בידיים. כל ימי חייך – להביא טכסיסים חדשים לשולחן משחקים".

דיס'ו²⁹ רבי ליאצ'ון,³⁰ איל ליל "ג'וג'וטון":³¹ די סיירטו ליוו קומו די איד'אד' די 40 אנווס אי נו טוב'י זכות די ז'יר מוז'יריס סין פיליארכסין ז'יין אין לה ז'אנקיטה, אסטטה קי דארסו³² מאלדאס פ'ורטוני: "פורקי מירמזרים אה דיאה די טו סאליר די לה פאסטיורה³³ ליל לאב'אד'ו טוד'וס דיאס די טוס ז'יד'אס. דיאס די טוס ז'יד'אס – קון לאס קארטאס אין לה מאנו. אי טוד'וס דיאס די טוס ז'יד'אס – פור טראחיר אינג'ינייוס נואיז'וס אין לאס ז'אנקיטאס.

²¹ תורכית-עות'מאנית kumarbazlik – הימור.

²² פסקה זו מבוססת על סיפור מעשה חכמים בהגדה של פסח.

²³ קיצור של ג'יליז'י, מתורכית-עות'מאנית: elebi – אדון, מר.

²⁴ כינוי חיבה על בסיס השם אברהם.

²⁵ כינוי חיבה על בסיס השם יוסף.

²⁶ כינוי חיבה על בסיס השם מִנְטֵשׁ.

²⁷ תורכית-עות'מאנית רומלית: kyöşe (ב-k מהונככת; השוו לתורכית סטנדרטית בת ימינו köşe).

²⁸ מתורכית-עות'מאנית: komşu – שכן, בתוספת הסיומת הספרדית-יהודית לרבים –ס.

²⁹ פסקה זו מבוססת על דברי רבי אלעזר בן עזריה בהגדה של פסח, "הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי וכו'".

³⁰ שם חיבה על בסיס השם ליאון, אליהו או אליה. כאן הכוונה היא למחבר ההגדה אליה קארמונה.

³¹ הכוונה היא לאליה קארמונה עצמו.

³² מעברית: דרש, תוך כדי שיוך הפועל העברי לקבוצת הפעלים הראשונה (פעלים שצורת הפועל שלהם מסתיימת

ב-אֵל): לארש'אר – לדרוש.

³³ צרפתית: pastera – גיגית.

יא

בינדננז איז קריאלד'ז, בינדיגז איז.³⁴ בינדיגז איז קי לז פלאזי, בינדיגז איז. קומו איסקואינטרה קואטרו ג'וגאד'יראס אז'לו לה לזי:³⁵ אונטה ריקה איז אונטה פרוז'י, איז אונטה נייכ'ז'זה איז אונטה קי נו סאז'י קומו סי ג'וגה.

ברוך הבורא, ברוך הוא.³⁴ ברוך הרוצה, ברוך הוא. כנגד ארבע מהמרות דיברה התורה: אחת עשירה ואחת ענייה, אחת עצבנית ואחת שאינה יודעת איך משחקים.

יב

ריקה, אילייה דיזיין: "קי איז ג'וגו איז לוס טינטוס"³⁶ איז לוס קאז'ל'אלים, דיז'ין סיר גואד'ראד'וס קומו קואס סאנטאסן, איז סי נו איז איסטוי – ז'ה אז'יר מאל אז'ל'אר".

עשירה היא אומרת: "המשחק והז'טונים וההון צריכים להיות שמורים כמו דברים קדושים, ואם זה לא מתקיים – יתחיל לשון הרע".

יג

פרוז'י, אילייה דיזיין: "קי איז לה גראנדיזה איז איז אורגוליון לילה ריקה? קואנדו ג'וגו קארטאס מי אסינטו אלד'ז די אילייה".

ענייה היא אומרת: "גדלות זו וגאווה זו של העשירה מה טיבן? הרי בבואי לשחק קלפים אני יושבת לידה".

יד

ניירב'זה, אילייה דיזיין: "קי איז מידיקו מי אינקומינדו די אז'יר דיפ'³⁷ און פוקיטיקו, אי פוקו מי אימפורטה סי מי מאריד'ז איז מיס קריאטוראס אראסטאן פור לאס קאלייס".

עצבנית היא אומרת: "הרופא ציווה עליי להירגע קצת, ולא אכפת לי שבעלי וילדיי נגררים ברחובות".

טו

איז לה קי נוי סאז'י ג'וגאר, טו אימזיזה אה אילייה – קי אנסוי דיזי איז פסוק: "אי טומארלאס אלה אג'אמיאה"³⁸ אה טו לחד'ז איז ליראס: 'פור אמור די איסטו טוד'יאס לאס מאלאמאס סי קונטאן פור 'ן אדם; אי פור קואלו קי טי קיד'יץ' דיטראס לילה איספ'אלדה?".

ומי שאינה יודעת איך משחקים, אתה תלמד אותה, שנאמר: "ותיקח את חסרת הניסיון לצדך ותאמר: 'בעבור זה כל הגברות נחשבות בני אדם, ולמה שאת תישארי מאחוריהן?'"

³⁴ חמש פסקאות אלה מבוססות על סיפור ארבעת הבנים בהגדה של פסח.

³⁵ במקור כתוב לייח במקום לה לזי, וטעות דפוס היא.

³⁶ ראו פרץ, מילון, ערך tento.

³⁷ מתורכית-עות'מאנית: defetmek – להרגיע, לרכך, לשכך (מילולית לעשות רוגע). השוו סרבו-קרוואטית: def učititi, שקלייץ', תורכיזמים, עמ' 208.

³⁸ תורכית-עות'מאנית acami – חסר ניסיון, מתחיל; בתוספת המורפמה הספרדית-יהודית ליצירת צורת נקבה – יא.

טז

די פריסיפיו סירביינטים³⁹ אה אזיר צואינדלד' איכאן לאס מוז'יריס אי אגורה נוס אלייגו איל קיראלד'ור טוד'אס אין צאנקיטאס – קי אנסי דיזי איל פסוק "אי דיס'ז לה גאצאיייה אה טוד'אס לאס דאמאס: 'אנסי דיס'ז אונה מאלדאס אה טוד'אס סוס ציזינאס: «איסטוב'יירון נואיסטראס מאלד'רים אין לה איניווראנסה»"⁴⁰. ריקוס פאלד'רים דיל אוטוז ציר אי פאלד'רים דיל ג'ילינדרון⁴¹ – אי נוזוטרוס, אלו מאנקו, פוקיר אי צאקארה.

יז

צינדיג'ז גואל'ראן סו פ'יגוזייה⁴² אל אוטוז ציר, צינדיג'ז איל. קי איל מאלו קומארבאזליק לו קיז'ז אנסי, פור אזיר טוד'אס לאס מאלדאמאס אינימיגאס אונה דילה אוטרה, אין איל אימצידיאמיינטו אי אינטרי לוס איספאלרטימיינטוס – קי אנסי דיס'ז איל פסוק:⁴³ "אי דיס'ז אל מיסארטו:⁴⁴ 'סאציר סאצ'ראס קי ג'וגאד'יראס צינדראן אין קאזה נוג'ז אי דיאה, אי לאס סירבי'יראס, אי טראטאראס אה איליאס טודו לו קי טי דימאלדאן – אי טאמציין אלה ג'ינטי קי סירבי'ראס פ'אגאן לייז; אי דיספואיס אנסי סאלדראס קון גאנאנסייה די פ'יקים⁴⁵ מונג'ז".

יח

סאל אי פ'ימיינטה⁴⁶ קי צוס'קו מאלדאס קומארבאז⁴⁷ פארה לוס גואי'צ'וס דיל גוטי⁴⁸ דילה

³⁹ פסקה זו מבוססת על פסקת "מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו" בהגדה של פסח.

⁴⁰ איטלקית: ignoranza – בורות.

⁴¹ איטלקית: cilindro – צילינדר; כאן שם של משחק קלפים.

⁴² פסקה זו מבוססת על פסקת "ברוך שומר הבטחתו לישראל".

⁴³ ברוח הפסוקים ויאמר לאברהם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדים וענו אתם ארבע מאות שנה. וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואזורי כן יצאו ברשע גדול (בראשית טו 13–14) המופיעים בפסקה זו בהגדה של פסח.

⁴⁴ מתורכית-עות'מאנית: mesatir – שלטונות, ממשל.

⁴⁵ מגרמנית: pik – פיק (בקלפים), בתוספת הסיומת הספרדית-יהודית לרבים –ים.

⁴⁶ פסקה זו מבוססת על פסקת "צא ולמד" בהגדה של פסח. הרישא של הפסקה הוא משחק מילים על בסיס הפתיחתא של הפסקה. הביטוי העברי "צא ולמד" מיתרגם ללאדינו סאל אי אנציזה. ההיפרטקסט מתחיל כצפוי בציווי סאל (צא), אך במקום להמשיך את הביטוי השגור כהווייתו בהיפוטקסט קארמונה מחליף את הציווי אנציזה (למד) בשם העצם פ'ימיינטה (פלפל). שיבוץ היתולי זה מעניק משמעות הקשרית אחרת גם למילה סאל שבתחילת המשפט, כי, כידוע, בספרדית-יהודית מלח נקרא סאל.

⁴⁷ תורכית-עות'מאנית: kumarbaz – מהמר/ת.

⁴⁸ מצרפתית: goûter – לטעום. גוטי – ארוחת מנחה.

טאד'רי, קי איל צאקאל⁴⁹ נו קיזו טראאיר פיר קי סי אינג'ז איל טיפ'טיר⁵⁰ אי איל גיליבי אינקומינדו פורקי נו דיירה מאס פיאד'ו – קי אנסי דיזי איל גיליבי: "מי קומי איל קאצ'דאליקו אינטרי קומזיטיס אי צאנקיטאס; אי אוצ'ו אלוי קומיר גראנדי⁵¹ – אי, אל קאצ'ו, לה צאנקיטה לה קיטארון אה פ'יד'ור".

יט

קון גינט פוקה⁵² סי אימפיסה איל אוטוז ציר, קי אנסי דיזי איל פ'סוק: "קון סיס' פ'ירסונאס ליייה סי פואידי אימפיסאר אה ג'וגאר, אי אסטה קי איסקאפ'אן פ'וזה אה דייס אי אוג'ו".⁵³

במתי מעט⁵² מתחילים לשחק "שלושים ואחד", שנאמר: "בשש נפשות ניתן להתחיל לשחק, ועד שמסיימים המספר עולה לשמונה-עשרה".⁵³

כ

קון פואידיר פ'ואירטי⁵⁴ – איסטי איל קומארבאזליק – קי אנסי דיזי ליאג'ו: "איה, לייאה די איל ג'וגאר סי אינראאיו אין טוד'אס לאס מוזיריס: אין לוס קומזיטיס, אין לאס צ'יזיטאס, אין איל פ'ריקואינטארואינטו די צ'יזינדאד'ו, איניל אינקונטרו די אלגונאס אין און לוגארי אי מיזמו אין לוס קאזינוס – פ'אסיין פיזאד'יה מונג'ו".⁵⁵

ביד חזקה⁵⁴ זה ההימור, כי כה אומר ליאצ'ו: "הנה, פצע ההימור השריש בכל הנשים: במסיבות, בביקורים, בהתארחויות בשכונה, בכל מקום שנמצאות יחד ואפילו בבתי הימורים – תשוקה גדולה מאוד".⁵⁵

כא

איסטאס דייס מאנקוראס⁵⁶ קי טרוס'ו איל מאלדיג'יו קומארבאזליק סוצרי טוד'אס לאס ג'וגאד'יראס, אי איסטאס אילייאס: מורמוריא – מיינטו,⁵⁷ פ'יליאמיינטו, אינפלאלמאמיינטו, קולורא – דייס, אלומיינטו די ראצ'ייה, אזיר אינימיגאס קון לאס אמיגאס, דיס'אר אל מאריד'ו איספ'יראר אין קאזה, דיס'אר אללאס קריאטוראס אראסטאר, נו

אלו עשר מגרעות⁵⁶ שהביא ההימור הארוך על כל המהמרות, ואלו הם: לחישה, ויכוחים, התרגזות, הסמקה, תוספת כעס, הפיכת ידידות ליריבות, הזנחת הבעל המחכה בבית, הזנחת הילדים הנגררים ברחוב, היעדרות מוחלטת מהבית, בזבוז הדם בגלל

⁴⁹ תורכית-עות'מאנית bakal – הנווני, בעל מכולת.

⁵⁰ מתורכית-עות'מאנית: defter – פנקס.

⁵¹ על פי הסיפא של הפסוק וְעָזִיתָ וְאִמְרָתְךָ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ אָרְמוּ אֲבֹד אֲבֵי יִרְדּוּ מִצְרַיִם וְיָזַר שָׁם בְּמַתִּי מֵעַט (דברים כו 5), המופיע בפסקה זו בהגדה של פסח.

⁵² פסקה זו מבוססת על פסקת "במתי מעט" בהגדה של פסח.

⁵³ מבוסס על הפסוק בְּשִׁבְעִים יָסִיעַ יְרֵדוּ אֲבֹתֶיךָ מִצְרַיִם וְעָתָה יִשְׁמַח ה' אֱלֹהֶיךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרַב (דברים י 22), המופיע בפסקה זו בהגדה של פסח.

⁵⁴ פסקה זו מבוססת על פסקת "ביד חזקה – זה הדבר" בהגדה של פסח.

⁵⁵ על פי הפסוק הֲיֵהָ יָד ה' הוֹיָה בְּמִקְנֶה אֲשֶׁר בְּשָׂדֶה בְּסוּסִים בְּזַמְרִים בְּזַמְלִים בְּבָקָר וּבְעֹצֵן דָּבָר כָּבֵד מְאֹד (שמות ט 3), המובא כאן בהיפוטקסט.

⁵⁶ פסקה זו מבוססת על פסקת "אלו עשר מכות" בהגדה של פסח.

⁵⁷ ככל הנראה הכוונה היא ללחשים מאגיים שנהגו ללחוש לפני משיכת קלפים או זריקת קוביות, והכול כדי למשוך מזל טוב.

קויד'אר ליל טוד'ז פ'ור לה קאזה, גאסטאמיינטו העס. דיילה סאנגרי פור לה קולורה.⁵⁸

כב

רבי ג'וגיטון⁵⁹ אורה דאן אה איליוס סיניאלים: רבי ג'וגיטון⁵⁹ היה נותן בהן סימנים: גלי ג'אפיטאס, איניירב'אמיינטו אי פוזיטה די התרגשות, עצבים והעצמת החרדה. איסטריגורה.

כג

רבי ליאג'ון ליזין:⁶⁰ "די אד'ונדי קי קאד'ה ג'ורה אי קייפ'ור⁶¹ קי טרוק'ז לאס קארטאס סוב'רי לאס דאמאס די ג'וגאר אורה די קואטרו קייט'יטיס?⁶² – קי אנסו ליזי איל פסקו: "אין אורה די זיירה איליאס ג'וראן, פאד'רי אי איזום אי אירמאנוס אי לאס פרנסאס⁶³ די סוס מאריד'וס". פאד'רי – אונה, אי איזום – דוס, אי אירמאנוס – טריס, ג'וראר אלחאס פרנסאס די סוס מאריד'וס – קואטרו. די די אגורה אין לאס זאנקיטאס ג'וראן קוארינטה זיזיס פ'ור נאד'ה אי סוב'רי איל קומביט ג'וראן דוזיינטאס זיזיס פ'ור און טינטו.

רבי ליאצ'ון היה אומר:⁶⁰ "מנין שכל שבועה זועם שהביאו הקלפים על גברות מהמרות כללן ארבעה פריטים? שנאמר: "בשעת הכעס הן נשבעות באבותיהן ובבניהן, באחיהן ובפרנסת בעליהן". באבותיהן – אחת, בבניהן – שתים, באחיהן – שלוש, בפרנסת בעליהן – ארבע. אמור מעתה במסיבה הן נשבעות לשווא ארבעים פעם, ובמשתה הן נשבעות מאתיים פעם עבור כל ז'טון.

כד

כמה דברים טובים מתקיימים⁶⁴

במסיבות הימורים?

קואנטאס קוזאס זואינאס⁶⁴

סי טופאריאן

אין לאס זאנקיטאס די ג'וגאר?

אילו לא שיחקו בכסף – דינו. אילו שיחקו בכסף, והיו משחקות כל אחת עם בת מעמדה – דינו. אילו שיחקו כל אחת עם בת מעמדה, אך לא היו מתווכחות במסיבה – דינו. אילו התווכחו במסיבה, ולא היו מתייסרות על המתרחש והלא מתרחש בעולם – דינו.

סי נו ג'וגאז'אן אה אינטיריסו – מוס אבאסטאז'ה. סי ג'וגאז'אן אה אינטיריסו, אי ג'וגאז'אן קאד'ה אונה קון סו זויי⁶⁵ – מוס אבאסטאז'ה. סי נו ג'וגאז'ה קאד'ה אונה קון סו זויי, אי נו⁶⁶ סי פיליאז'אן אין לאס זאנקיטאס – מוס אבאסטאז'ה. סי סי פיליאז'אן אין לאס זאנקיטאס, אי נו סי ג'אטיאז'אן⁶⁷ לוקי איי אי נו איי – מוס

⁵⁸ השוו צרפתית: colère וקסטיליינית: colera – כעס, זעם, חימה.

⁵⁹ פסקה זו מבוססת על משנת ר' יהודה בהגדה של פסח. רבי ג'וגיטון זה אינו אלא אליה קארמונה, מנהל העיתון איל ג'וגיטון ועורכו הראשי.

⁶⁰ פסקה זו מבוססת על דברי ר' אליעזר בהגדה של פסח.

⁶¹ מתורכית-עות'מאנית: kyefur (ב-k מחונככת; השוו לתורכית סטנדרטית בת ימינו kefur) – זועם, כעסן. ראו פרץ, מילון, ערך kiefur.

⁶² מתורכית-עות'מאנית: şesit – מבחר, קולקציה.

⁶³ מעברית: פרנסה, בתוספת הסימות הספרדית-יהודית לרבים –ס.

⁶⁴ פסקה זו מבוססת על פסקת "כמה מעלות טובות למקום עלינו" בהגדה של פסח.

⁶⁵ תורכית-עות'מאנית: boy – גובה, אורך, גודל, מעמד, שבת.

⁶⁶ במקור כתוב לו, וטעות דפוס היא.

אבאסטאצ'יה. אילו היו מתייסרות על המתרחש והלא מתרחש בעולם, והיו מחשיבות כבני אדם גם את אלו שאינן משחקות – דיינו. אילו לא היו מחשיבות כבני אדם גם את אלו שאינן משחקות, ולא היו שמות בצד את הז'טונים הגדולים – דיינו. אילו היו שמות בצד את הז'טונים הגדולים, ולא היו מבקשות לשחק באשראי, בלי לשלם מייד – דיינו. אילו היו מבקשות לשחק באשראי, בלי לשלם מייד, והיו מהמרות בסכומים יותר קטנים – דיינו. אילו היו מהמרות בסכומים יותר קטנים, ולא היו משאירות את בעליהן בבית להתייאש – דיינו. אילו היו משאירות את בעליהן בבית להתייאש, ולא היו משאירות את ילדיהם להיגרר ברחובות – דיינו. אילו היו משאירות את ילדיהם להיגרר ברחובות, ולא היו לוקחות בדרך לא נאותה את קערת היציקה מבית המרחץ – דיינו. אילו היו לוקחות בצורה בלתי תקינה את קערת היציקה מבית המרחץ, ולא הייתה באה הבלנית לבקשה בחזרה – דיינו. אילו הייתה באה הבלנית לבקשה בחזרה, ולא היו עושות צחוק ביניהן – דיינו. אילו היו עושות צחוק ביניהן, ולא היו מכריחות אותנו לקחת עוזרת בית במשכורת של שישה מטבעות זהב לחודש – דיינו. אילו היו מכריחות אותנו לקחת עוזרת בית במשכורת של שישה מטבעות זהב לחודש, ולא היו הופכות אותנו לסבלים הסוחבים הביתה אוכל מהמסעדה – דיינו.

אבאסטאצ'יה. אי קונטאצ'אן לוקי איי נו איי, אי קונטאצ'אן פור ׳ אדם אלכס קי נו ג'וגאן טאמזיין – מוס אבאסטאצ'יה. אי קונטאצ'אן פ'ור ׳ אדם אלכס קי נו ג'וגאן, אי נו אפארטאצ'אן לוס טינטוס גראנדים אפ'ארטי – מוס אבאסטאצ'יה. אי אפארטאצ'אן לוס טינטוס גראנדים אפ'ארטי, אי נו צ'וקאצ'אן אה ג'וגאר פ'יאד'ו אה נו פאגאר – מוס אבאסטאצ'יה. אי צ'וקאצ'אן אה ג'וגאר פ'יאד'ו אה נו פאגאר, אי מיטאן לוס דיצ'יריס מאס פוקוס – מוס אבאסטאצ'יה. אי נו מיטאן לוס דיצ'יריס מאס פוקוס, אי נו דיצ'אצ'אן דיזיספיראר סוס מאריד'וס אין קאזה – מוס אבאסטאצ'יה. אי דיצ'אצ'אן דיזיספיראר סוס מאריד'וס אין קאזה, אי נו דיצ'אצ'אן סוס קריאטוראס אראסטאר פור לה קאליי – מוס אבאסטאצ'יה. אי דיצ'אצ'אן סוס קריאטוראס אראסטאר פור לה קאליי, אי נו טומאצ'אן קון ייאנגליס'ליק⁶⁸ איל טאס⁶⁹ דיל צאניו – מוס אבאסטאצ'יה. אי טומאצ'אן קון ייאנגליס'ליק איל טאס דיל צאניו, אי צ'יניאה לה טיציאלאג'יאה⁷⁰ אה דימאלדארלו – מוס אבאסטאצ'יה. אי צ'יניאה לה גאבאיייה אה דימאלדארלו, אי נו סי אזיאן קיילפאזי⁷¹ אינטרי אילייאס – מוס אבאסטאצ'יה. אי סי אזיאן קיילפאזי אינטרי אילייאס, אי נו מוס פ'ורסאצ'אן אה טומאר אונה סירצ'ידירה קון סיס' מיג'יטיס⁷² אל מים – מוס אבאסטאצ'יה. אי מוס אזיאן חאמאל⁷³ פארה טאש'יראר⁷⁴ לאס קומיד'אס דילה

⁶⁷ מצרפתית: châtier – לייטר, תוך כדי שיוך הפועל העברי לקבוצת הפעלים הראשונה (פעלים שצורת הפועל שלהם מסתיימת ב-אל). כרגיל במקרים כאלה, מוחלפת מורפמת צורת שם הפועל הצרפתית ier במורפמה הספרדית-יהודית אַיִלֶּר – ג'אטיאלר.

⁶⁸ מתורכית-עות'מאנית: yanlışlık – טעות, אי-תקינות.

⁶⁹ תורכית-עות'מאנית tas – כלי, קערה ליציקת מים במרחץ.

⁷⁰ מעברית: טבילה, בתוספת הסיומת התורכית-עות'מאנית ליצירת שמות מקצוע ci- ובתוספת המורפמה הספרדית-יהודית לנקבה –ה; טיציאלאג'יאה – בלנית.

⁷¹ מתורכית-עות'מאנית רומלית: kyepace – נלעג, מגוחך, מצחיק (השוו לתורכית סטנדרטית בת ימינו kepace). אזיכסי קיילפאזי – להיעשות מושא לצחוק וללעג.

⁷² מתורכית-עות'מאנית: mecedi (ראו הערה 9 לעיל), בתוספת הסיומת הספרדית-יהודית לרבים –ס.

⁷³ תורכית-עות'מאנית: hamal – סבל.

⁷⁴ מתורכית-עות'מאנית: taşmak – לשפוע, לשפוך, להציף; תוך כדי שיוך הפועל התורכי-עות'מאני לקבוצת הפעלים הראשונה (פעלים שצורת הפועל שלהם מסתיימת ב-אל). כרגיל במקרים כאלה, הוחלפה מורפמת צורת שם הפועל תורכית-עות'מאנית mak במורפמה הספרדית-יהודית אַיִלֶּר – טאש'יראלר.

⁷⁵ איטלקית: locanda – מסעדה.

לוקאנדה⁷⁵ – מוס אבאסטרטאצ'ה.

כה

סוֹבְרֵי אֹנָה קוֹאֲנְטָה מֵאֵס אִי קוֹאֲנְטָה מֵאֵס⁷⁶ עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה טוֹבָה כְּפֹלָה וּמְכֹפֶלֶת⁷⁶ בּוֹאִינָה דּוֹבְלָאֲדִיָּה אִי רִידּוֹבְלָאֲדִיָּה קִי סִי צִיִּדְוֹ אִין לָהּ בְּאֲנְקִיטָה דִּי גִ'וֹגֵאֲרִי: גִּ'וֹגֵאֲרִין קוֹן אִינְטִירִיסוֹ, נוּ גִ'וֹגֵאֲרִין קֵאֲדִיָּה אֹוֹנוּ קוֹן סוּ צוִי, סִי פִילִיאֲרִין אִין לָהּ בְּאֲנְקִיטָה, סִי גִ'אֲטִיאֲרִין לֹוִקִי אִי נוּ אִי, נוּ קוֹנְטֵאֲרִין פּוֹר וְ' אֲלֵאֵס קִי נוּ גִ'וֹגֵאֲרִין, אֲפֵאֲרֵטֵאֲרִין לֹוֹס טִינְטוֹס גֵּרֵאֲנִדִּיס, גִּ'וֹגֵאֲרִין פִּיאֲדִוֹ אִי נוּ פֵאֲגֵאֲרִין, מִיטִיירִין לֹוֹס דִּיבִּירִיס מוֹנְגִּוֹס, אִיזִיירִין אִהּ סוֹס מֵאֲרִידִוֹס דִּיזִיספִּירֵאֲרִי אִין קֵאֲזָה, נוּ סִי אֲגִיִּדִיאֲרִין⁷⁷ דִּי סוֹס קֵרִיאֲטוֹרֵאֵס, טוֹמֵאֲרִין קוֹן יִיאַנְגֵּלִיס'לִיקָה אִיל טֵאֵס דִּיל בְּאֲנִי, צִינֹו לָהּ טִיבִילֵאֲגִיאָה אִהּ דִּימֵאֲנֵדֵאֲרֵלֹו, סִי אִיזִיירִין קִיִּלִּפֵּאֲזִי אִינְטֵרִי אִילִיִּאֵס, מוֹס אִיזִיירִין טוֹמֵאֲרִי סִירִבִּיִּדִיאֲרֵאֵס דִּי סִיִּס' מִיגִיִּטִיס אֵל מִיס אִי מוֹס אִיזִיירִין אֲמֵאֵל פֵּאֲרָה טֵאֲשִׁירִיאֲרֵאֵס לֵאֵס קוֹמִידֵאֵס דִּילָהּ לֹוֹקֵאֲנֵדָה.

עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה טוֹבָה כְּפֹלָה וּמְכֹפֶלֶת⁷⁶ שְׂרֵאִינֹו בְּמִסִּיבַת הַיְמוֹרִיס: שִׁיחְקוּ בְּכֶסֶף, לֹא שִׁיחְקוּ אִישָׁה עִם בַּת מַעֲמֵדָה, הַתּוֹכְחוּ בְּמִסִּיבָה, הַתִּיִּסְרוּ עַל הַמֵּתְרַחֵשׁ וְהֵלֵא מֵתְרַחֵשׁ בְּעוֹלָם, לֹא הַחֲשִׁיבוּ כְּבִנֵי אָדָם אֶת אֵלוֹ שְׂאִינֵן מִשְׁחָקוֹת, שְׂמוּ בְּצַד אֶת הַזִּטּוֹנִיס הַגְּדוֹלִיס, שִׁיחְקוּ בְּאֲשֵׁרֵאִי בְּלִי לְשֵׁלֵם, הַיְמִירוּ בְּסִכּוּמִיס גְּבוּהִיס, גֵּרְמוּ לְבַעֲלִיהֵן לְהַתִּיִּיאֵשׁ בְּבֵית, לֹא רִיחְמוּ עַל יִלְדֵיהֵן, לְקַחוּ אֶת קַעֲרַת הַיְצִיקָה שֶׁל בֵּית הַמֵּרְחֵץ בְּדִקְךָ לֹא נֵאֹוֶתָה, בֵּאָה הַבְּלֵנִית לְבַקֶּשָׁה בַחֲזָרָה עֲשׂוּ צַחֹק בִּינִיהֵן, הַכְּרִיחוּ אֹוֶתֵנוּ לְקַחַת עוֹזְרוֹת בֵּית בְּמִשְׁכּוֹרַת שֶׁל שִׁישָׁה מִטְּבַעוֹת זֶהָב לְחֹדֶשׁ, וְהַפְּכוּ אֹוֶתֵנוּ לְסַבִּלִיס הַסּוֹחֲבִיס הַבֵּיתָה אוֹכֵל מֵהַמִּסְעָדָה.

כו

רְבִי לִיאֲצִוֵּן אִירָה דִּיזִיין: ⁷⁸ "טוֹדִיָּה לָהּ קִי נוּ סֵאֲצִי טֵרִיס גִּ'וֹגוֹס לֹוֹס אִיסְטוֹס נוּ סֵאֲלִי דִי חוֹבָה – אִי אִיסְטוֹס אִילִיִּוִּיס: פּוֹקִיר, אֹוֶטוֹז צִיר אִי קוֹנְגִינָה⁷⁹ מֵאֵנוּ אִי מֵאֵנוּ."

רְבִי לִיאֲצִוֵּן הִיָּה אוֹמֵר: ⁷⁸ "כֹּל מִי שְׂאִינָה יוֹדַעַת שְׁלוֹשָׁה מִשְׁחָקִיס אֵלוֹ אִינָה יוֹצֵאֵת יָדִי חוֹבַתָּה, וְאֵלוֹ הֵם: פּוֹקֵר, 'שְׁלוֹשִׁיס וְאֲחָדִי קוֹנְצִינָה⁷⁹ יָד וְעוֹד יָד."

כז

אִין קֵאֲדָה גִּ'רִינֵאֲנִסִיין אִי גִּ'רִינֵאֲנִסִיין⁸⁰ אִיס אֹוֹבִ'לִיגֵאֲדוֹ אִיל אֹוֶמְצִירִי פּוֹר לֹאֲרֵ פֵאֲרֵאֲס⁸¹ אִהּ סוּ לֵאֲמָה קוֹמוּ סִי אִיל פְּרוֹפִיין צִ'ה גִּ'וֹגֵאֲרִי אִין לָהּ בְּאֲנְקִיטָה – קִי אֲנִסִי דִיזִי אִיל פִּסּוֹק: "אִי אֲמוֹסְטֵרֵאֲרֵאֵס אֵס טוּ אִיזִיָּה אִין קֵאֲדִיָּה דִיָּאָה פּוֹר דִּיזִיר: 'פּוֹר אִיסְטוֹ אִיזִין אִהּ מִי לֵאֵס סִינִיורֵאֵס קִי מִי

בְּכֹל דוֹר וְדוֹר⁸⁰ חִיִּיב אָדָם לְתַת כֶּסֶף לְגַבְרַתוֹ כִּאִילוֹ הוּא עֲצֵמוֹ הוֹלֵךְ לְשַׁחַק בְּמִסִּיבָה, שְׂנֵאֲמַר: "וְהֵרֵאֲתָ לְבִיתְךָ בְּכֹל יוֹם לֵאמֹוֹר: 'בְּעֵבֹוֹר זֶה עוֹשׂוֹת לִי הַגְּבֵרוֹת וּמַחֲשִׁיבוֹת אוֹתִי לְבֵן אָדָם."⁸² שְׁלֵא אֶת אֵלָה שְׂאִינֵן

⁷⁶ פסקה זו מבוססת על פסקת "על אחת כמה וכמה" בהגדה של פסח.

⁷⁷ מתורכית-עות'מאנית: acimek – לרחם, תוך כדי שיוך הפועל התורכית-עות'מאני לקבוצת הפעלים הראשונה (פעלים שצורת הפועל שלהם מסתיימת ב-אר). כרגיל במקרים כאלה, הוחלפה מורפמת צורת שם הפועל תורכית-עות'מאנית mek במורפמה הספרדית-יהודית לֵאִיֵּר – אגיליאכ.

⁷⁸ כמאמר רבן גמליאל בהגדה "כל שלא אמר שלושה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו, ואלו הן: פסח, מצה ומרור".

⁷⁹ סוג של משחק קלפים. לפי נחמה מקורו של השם צרפתי, אך הוא סתם את דבריו ולא פירש. ראו נחמה, מילון, ערך končina.

⁸⁰ פסקה זו מבוססת על פסקת "בכל דור ודור" בהגדה של פסח.

⁸¹ מתורכית-עות'מאנית: para – מטבע עות'מאני קטן (החלק הארבעים של גרוש והחלק המאה של דינר) בתוספת הסיומת הספרדית-יהודית לרבים –ס.

קונטאן פור צן אלס"⁸². קי נו אלחס קי נו צ'יזיטאן
 נו קונטאן קומו טאמציין אלחס קי נו ג'וגאן – קי
 אנסי דיזי איז פסוק: "אי נוס קיטאן די קאזה,
 דימאניאנה אל אמאניסי, פור טראחיר אה נוס,
 פור דאר אה נוס קאצ'דאלים, פארה ג'וגאר אין לה
 באנקיטה"⁸³.

באות למפגשים בלבד אלא גם את הבאות
 שאינן משחקות אין הן מחשיבות, שנאמר:
 "ומוציאות אותנו מהבית, בבוקר בעלות
 השחר, להביא לנו ולתת לנו הון כדי לשחק
 במסיבה"⁸³.

כח

פור איסטנו נוס אוצ'ליגאד'וס⁸⁴ פור גריטאר, פור
 איסקלאמאר, פור פיליאר, פור מאלדיזיר אה איז קי
 איזו לאס קארטאס דיל אוטוז ציר אי אה טוד'אס
 סוס מאלסייאס. לאס קיטו די סוס מוראל'אס
 פארה איז אראסטאנדו; אי די סוס ריפוז, פארה
 איז פיליאנדו; אי די צואינה מאד'רי אה מאד'רי
 קומארבאזה⁸⁵ – אי דירימוס טוד'וס אין ג'ונטוס:
 "מאלדיג'ו סיאה איז פאר די קארטאס".

לפיכך אנחנו חייבים⁸⁴ לצעוק, לזעוק,
 להתוכח ולקלל את מי שהמציא את
 הקלפים ואת המשחק "שלושים ואחד" ואת
 כל רעותיהם. הוציא אותן מבתיהן כדי
 להיגרר; משלוותן כדי להתוכח; מאם טובה
 לאימא מהמרת, ונאמר כולנו יחד: "ארור זוג
 הקלפים".

כט

מאלדיזיד'י⁸⁶ אה איז קומאר, ⁸⁷ מאלדיזיד'י דאמאס
 די איז קומאר, מאלדיזיד'י נומצרי די איז קומאר.
 סיאה נומצרי די איז קומאר, מאלדיג'ו אין לוס
 סיילוס אי אין לה טיירה, די אונדי איסקלאריסי איז
 סול אסטא אונדי סי פ'וני. אלחאצ'אד'ו נומצרי דיל
 צאלחאצ'איי⁸⁸ קי נו דיס'יה אה סו מוז'יר ג'וגאר. קין
 קומו אקיל צאלחאצ'איי קי סי סאצ'י סוסטינירי? אין
 סו קאזה אינקומאנדאן⁸⁹ פור צ'יאר איז קומפורטו
 די סו פ'אמילייה. פור אזיר אסינטאר סו דאמה
 אלחאד'ו די סוס קריאטוראס, מאד'רי אי איזוס
 אליגריס. אלחאצ'אד'י אל צאלחאצ'איי.

קללו⁸⁶ את ההימור, קללו את הגברות
 המהמרות, קללו את שמו של ההימור. יהי
 שם הימור מקולל בשמים ובארץ, ממזרח
 שמש עד מבואו. מהולל שמו של בעל הבית
 שאינו מרשה לאשתו לשחק. מי כאותו בעל
 הבית שיודע להתכלכל? השורר⁸⁹ בביתו
 ומשגיח על התנהגות משפחתו. להושיב את
 גברתו ליד ילדיו, אם הבנים שמחים. הללו
 את בעל הבית.

ל

בינדיג'ו טו ה', נואיסטרו דייו⁹⁰ אי דייו די
 נואיסטרוס פאלד'ריס, קי נוס ריגמירה אי נוס

⁸² על בסיס הפסוק והגדרת לבנה ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים (שמות יג 8), המופיע כאן בהיפוטקסט.

⁸³ על בסיס הפסוק ואותנו הוציא משם למען הביא אותנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו: (דברים ו 23), המופיע בפסקה זו בהיפוטקסט, תוך כדי פמיניזציה של נושא הפסוק ושל מושאו גם יחד.

⁸⁴ פסקה זו מבוססת על פסקת "לפיכך אנחנו חייבים" בהגדה של פסח.

⁸⁵ ראו הערה 47 לעיל; כאן בתוספת המורפמה הספרדית-יהודית ליצירת צורת הנקבה ה-.

⁸⁶ פסקה זו מבוססת על פרק קיג מתהלים ("הִלְלוּ יְהוָה הַלְלוּ עַבְדֵי ה'") המופיע ב"הלל" בהגדה של פסח.

⁸⁷ תורכית-עות'מאנית kumar – הימור.

⁸⁸ מעברית: בעל הבית.

⁸⁹ ברוח המקרא: להיות כל איש שרר בביתו (אסתר א 22).

⁹⁰ פסקה זו מבוססת על הברכה "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים" בהגדה של פסח.

אלייגארה אין לה אורה לה איסטה אקי לה מאלדאמה ליייה ז'ה אינטינדיר קי נו סייכז'י מאס ג'וגאר אי איל ג'יליזי נו ז'ה דאר מאס פארמס פארה לה זאנקיטה. אנסי נוס אלייגי אה ז'יר סוסייטאס די לזמאס פארה אפיאל'אר פרוז'יס אי אבידיגואר חאזינוס, אליגריס קון טוד'וס אין אחדות, אי גוזום קון איל ז'יזינו די אד'יינטרו די קאזה אי די אפיזאיה אי אלזא'ארימוס אנסי אה טוד'אס לאס דלמאס אי דירימוס טוד'וס אין ג'ונטוס: זינדיג'אס סיאן לאס קי נו ג'וגאן אי לאס קי נו ג'וגארלאן.

יגאלנו ויגיענו בשעה זו לידי כך שהגברת תבין כבר שאין תועלת במשחק ושהאדון כבר לא יוציא כסף על מסיבות. כך יגיענו לראות עמותות של גברות מטפלות בעניים ומגנות על חולים, שמחות ובאחדות עם כולם, ששים עם שכנים, פנימיים וחיצוניים, ונהלל כך את כל הגברות ונאמר כולנו יחד: ברוכות אלה שאינן משחקות ושלא תשחקנה בעתיד.

לא

רחצה:⁹¹ סי לזא'ארלאן לאס מאנוס אי אימפיסארלאן אה קונטאר איל קאז'דאל. פורקי? פורקי ליייה אים אורה די פאיידוס.⁹²

רחצה:⁹¹ ירחצו את הידיים ויתחילו לספור את ההון. על שום מה? על שום שהגיע הזמן להכריז על הפסקה.⁹²

לב

ברוך אתה:⁹³ זינדיג'ו איל קי אלייגו אה פיד'ירי און מיג'יט⁹⁴ איסטה טאד'רי אי נו דוס.

ברוך אתה:⁹³ ברוך שהגיענו להפסיד מטבע זהב אחד, בלילה הזה, ולא שניים.

לג

מוציא מנה:⁹⁵ טומארלאן איל פרימיר קאז'דאליקו קי איסטה סאנו אי דירלאן איסטה זרכה:

מוציא מנה:⁹⁵ לוקחות את החלק הראשון של ההון, שנשאר שלם ומברכות ברכה זו:

זינדיג'ו קי איל פרימיר קאז'דאליקו ליייה ז'ו קורטארי⁹⁶ אי ליייה טומי לאס פארמס אטרמס.

ברוך (ה') על שאת החלק הראשון של ההון כבר הצלתי ולקחתי את הכסף בחזרה.

לד

מרור:⁹⁷ איסקארז'ארה לאס אלדיקיאמס אי נו טופארה מאס נאד'ה אי דירא איסטה זרכה:

מרור:⁹⁷ מפשפשות בכיסים ולא מוצאות בהם דבר ואומרות ברכה זו:

ארמארקאד'ו ז'ו ז'יאה אל ג'וגו אסיגון מי אמארקו אה מי.

ממורמר שיהיה ההימור כפי שהוא מירר אותי.

⁹¹ פסקה זו מבוססת על קטע ההנחיה (המכונה במסורת הליטורגית היהודית "ורחץ") המורה על נטילת הידיים השנייה בסדר הפסח, והפעם בברכה.

⁹² תורכית-עות'מאנית paydos – הפסקה! הכרות הממונה על העובדים על הפסקת עבודה.

⁹³ פסקה זו מבוססת על ברכת שהחיינו, המופיעה בהגדה של פסח מיד אחרי הקידוש.

⁹⁴ מתורכית-עות'מאנית: mecedi – ראו הערות 9 ו-69 לעיל.

⁹⁵ הרישא של הפסקה מבוסס על קטע ההנחיה (המכונה במסורת הליטורגית היהודית "מוציא מנה") המורה על הדרך הראויה לאכילת מצה ועל ברכתיה ("המוציא" ו"על אכילת מצה"). ההמשך מבוסס על ברכת המוציא.

⁹⁶ מתורכית-עות'מאנית: kurtulmak – להציל, לגאול; תוך כדי שיוך הפועל התורכית-עות'מאני לקבוצת הפעלים הראשונה (פעלים שצורת הפועל שלהם מסתיימת ב-אל). כרגיל במקרים כאלה, הוחלפה מורפמת צורת שם הפועל תורכית-עות'מאנית mek ה במורפמה הספרדית-יהודית ל'איאל – קולטוילאל. העיצור [l], המופיע בשורש התורכית-עות'מאני, הומר בספרדית-יהודית ל-[r].

לה

בורך: ⁹⁸ טומאראן איל קאצ'דאל די לה די אללד'ז, קי לו טייני אינטירי, אי אגזסטארה דוס דיאוס קי טומו אימפריסטאלד'ז די לה די אינפ'רינטי אי לוס אינטוינייה איניל פלאטו די לוס פיקים אי דירה: איסטוס סון לוס ריקוד'רוס אמארגוס די ל ג'וגו קי איכאן אוזחד'וס אין לוס קייוריקג'יס ⁹⁹ קי ג'וגאל'אן פאסיטה ¹⁰⁰ פלאקאקיייה ¹⁰¹ אי בארבוט ¹⁰² – פור אפירמאר לוקי דיפ'ז איל פסוק: "קין ג'וגה קומאר נו זייסטי קאלסאלד'ז?"

בורך: ⁹⁸ לוקחות את ההון של הגברת שיושבת ליד, שנשאר שלם, ומצרפות אותו למה שהיא שאלה מהגברת שיושבת לידה, ומטבילות את שניהם יחד בצלחת עם פיקים ואומרות: זכר מר למשחק שנהגו באופי לחמניות מתוקות, ששיחקו "צימוקים", ¹⁰⁰ "רעפים" ¹⁰¹ וברבוט, ¹⁰² לקיים מה שנאמר: "מי שמהמר בלי נעליים יישאר".

לו

צפון: ¹⁰³ די לה מייריקואה ¹⁰⁴ קי לה מאלדס פירייו ¹⁰⁵ סי לוס קיטארה די לוס אוז'וס לה קומידה אי לה נוג'אלה די ל באלבאז'י.

צפון: ¹⁰³ ומהצער שהגברת תפסה, היא תקלקל לבעלה את הערב ואת הארוחה.

לז

שולחן עורך: ¹⁰⁶ ארימאטאראן לה באנקיטה אי שולחן עורך: ¹⁰⁶ וייסימו את המסיבה ויחלקו ממתקים. פארטיראן אדולנסייאל'ס.

לח

ברך: ברכת המזון: ¹⁰⁷ ז'ין מי לאמה טי לארי און קונס'זיו: דיפ'ה איסטי ג'וגו – קי ליייה זייס איל איספיז'ו. מיירה טוס קריאטוראס, "פיד'אסוס די טו

ברך: ברכת המזון: ¹⁰⁷ בואי גברתי אייען לך עצה: עזבי את המשחק – את תוצאותיו,

⁹⁷ הרישא של הפסקה מבוסס על קטע ההנחיה (המכונה במסורת הליטורגית היהודית "מרור") המורה על הדרך הראויה לאכילת מרור ועל ברכתו. ההמשך מבוסס על הברכה "על אכילת מרור" שבהגדה של פסח.

⁹⁸ פסקה זו מבוססת על קטע ההנחיה (המכונה במסורת הליטורגית היהודית "כורך") המורה על הדרך הראויה לאכול מצה ומרור גם יחד, וכן על פסקת "זכר למקדש" בהגדה של פסח.

⁹⁹ מתורכית-עות'מאנית: çörek – לחמנייה מתוקה, çörekci – אופה שמיצר לחמניות מתוקות; כאן בתוספת הסיומת הספרדית-יהודית לרבים -ס.

¹⁰⁰ מילולית צימוק; כאן שם של משחק.

¹⁰¹ יוונית πλακάκια – רעף; סוג של משחק דומה לדומינו.

¹⁰² תורכית-עות'מאנית barbut – סוג של משחק קוביות. למקורו האטימולוגי של השם ראו שקלייץ', תורכזמים, עמ' 120, ערך barbut. אליבא דפילולוג זה משמעותו של השם היא "רווח מגונה", ומוצאו בשתי מילים פרסיות: bār – רווח ו-bed – מגונה, מכוער.

¹⁰³ פסקה זו מבוססת על קטע ההנחיה (המכונה במסורת הליטורגית היהודית "צפון") המורה על הפסקת אכילת רשות ומעבר לחלק הטקסי האחרון של סדר פסח (הלא הוא אכילת האפיקומן), וכן על המשפט "זכר לקרבן פסח", הנאמר בהגדה של פסח בעקבות הנחה זו. אולם, נראה כי קארמונה התבלבל כאן – כי קטע הנחיה זה מקומו אחרי קטע ההנחיה "שולחן עורך" (ראו הפסקה הבאה והערה 106 להלן) ולא לפניו.

¹⁰⁴ מתורכית-עות'מאנית: merak – צער, דאגה; הצורה הספרדית-יהודית מייריקואה נוצרה, ככל הנראה, בהשפעת המילים הספרדיות-יהודיות אנגוסטיאה ו-אנסיאה שמשמעותן דומה.

¹⁰⁵ צורה דיאלקטלית; השוו לפוועל אפירכאר (לתפוס) בניבים אחרים.

¹⁰⁶ פסקה זו מבוססת על קטע ההנחיה (המכונה במסורת הליטורגית היהודית "שולחן עורך") המורה על תחילתו של החלק הבלתי טקסי של ארוחת הערב החגיגית.

¹⁰⁷ פסקה זו מבוססת על ברכת המזון שבהגדה של פסח.

הרי, כבר ראית במראה. הסתכלי על ילדייך, "חתיכות לבך" ממש, ואל תיתני לבעלך להיאנח בדאגה. דאגי לביתך ויהיה לך כבוד רב, עדיף על פני עצבים ומשחק בצער. חשבי היטב, כי בבית המהמר שמחה לא תרבה להישאר.¹⁰⁹ אל תרשי לעצמך להרוס את שמה הטוב של משפחתך. דיי כבר, דיי כבר, מהמרת מטומטמת.¹¹⁰ חשבי קצת על משבר השוק. עשי כדבריי ותצליחי, ולא תגרמי לבעלך לפשוט רגל. ואז תתמלא נפשנו שמחה ונפשך תיהנה לה בכבוד ובשמחה. אמן!

קורלסון,¹⁰⁸ אי נו דיס'יס אה טו מארד'ו סוספ'יראך קון פאסייון. קודייה פור טו קאזה אי טירניראס מונג'ה אונור, מז'ור די טיניר נייכ'זום אי ג'וגאר קון דולור. פינסה זיין קי אין לה קאזה ליל ג'וגאר'ור פוקו טורה לה אליגריאה.¹⁰⁹ אי נו פינסיס אה דיסטרואיר איל נומברי די טו פ'אמילייה. ליייה זאסטה, ליייה זאסטה, ג'וגאר'ירה קאל'אז'אס.¹¹⁰ פינסה און פוקו אלה קריזה לילה פלאסה. אז לוקי טי אז'לו אי טופאראס פרוז'ג'ז אי נו אגאס דיסטרואיר אה טו מארד'ו ליל איג'ו. איסטונסיס סי ארטארה נואיסטרה אלמה די אליגריאה אי גוזארה טו אלמה די אונור אי אליגריאה. אמן!

¹⁰⁸ ביטוי חיבה השגור על פי נשים יהודיות ספרדיות הנוהגות לקרוא לילדיהן פיד'אסוס די מי קורלסון – חתיכות לבי.

¹⁰⁹ פתגם ספרדי-יהודי נפוץ המדבר בגנאי ההימור.

¹¹⁰ בספרדית-היהודית המדוברת שם העצם קאל'אז'אסה (דלעת) מורה גם על אדם טיפש, אדם שיש לו דלעת במקום ראש, ולכן תרגמתי לעברית "מטומטמת".